

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของการวิจัย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม เนื่องจากการใช้ประโยชน์จนเกินขีดความสามารถที่จะรองรับได้ (Over Carrying Capacity) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อยึดครองที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรม และอื่น ๆ จึงทำให้พื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศลดลงอย่างมากและส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตไม่เพียงแค่ประชาชนมนุษย์แต่ยังรวมถึงสัตว์ป่า

จากการรายงานขององค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (World Wildlife Fund: WWF) ระบุว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 – 2557 สัตว์ป่าของโลกมีจำนวนลดลงมากถึงร้อยละ 60 (World Wildlife Fund, 2018 อ้างถึงใน กองบรรณาธิการวอยซ์ออนไลน์, 2561) สาเหตุที่ทำให้ประชากรสัตว์ป่ามีจำนวนลดลงนั้นเกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งรุกล้ำถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ ทั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า การล่าสัตว์ป่า การค้าสัตว์ป่า และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเทศไทยมีความพยายามที่จะควบคุมและจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า การกำหนดพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ทั้งในรูปแบบอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า รวมทั้งการรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สัตว์ป่า ถึงกระนั้นก็ตามปัญหาการคุกคามต่อการคงอยู่ของสัตว์ป่าก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่อย่างต่อเนื่อง

อุทยานแห่งชาติแม่ปิงเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง โดยเป็นที่ตั้งของเทือกเขาที่เป็นต้นน้ำลำธารของลำน้ำหลายสายซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำปิง เช่น ห้วยแม่หาด ห้วยแม่ก่อ ห้วยโป่งกะ จึงมีความอุดมสมบูรณ์และเป็นที่หมายตาของประชาชนในการอยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของอุทยาน เช่น การชมวิวแม่น้ำปิงบนผาแดงหลวง การล่องทะเลสาบแม่ปิง การพักผ่อนบริเวณทุ่งกิ๊ก กิจกรรมเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะของแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงโดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (Geoinformatics) เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา ซึ่งสามารถใช้แสดงตำแหน่งของสัตว์ป่ารวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและบริหารจัดการสัตว์ป่า ตลอดจนการเฝ้าระวังภัยคุกคามที่จะส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่า

1.2 วัตถุประสงค์

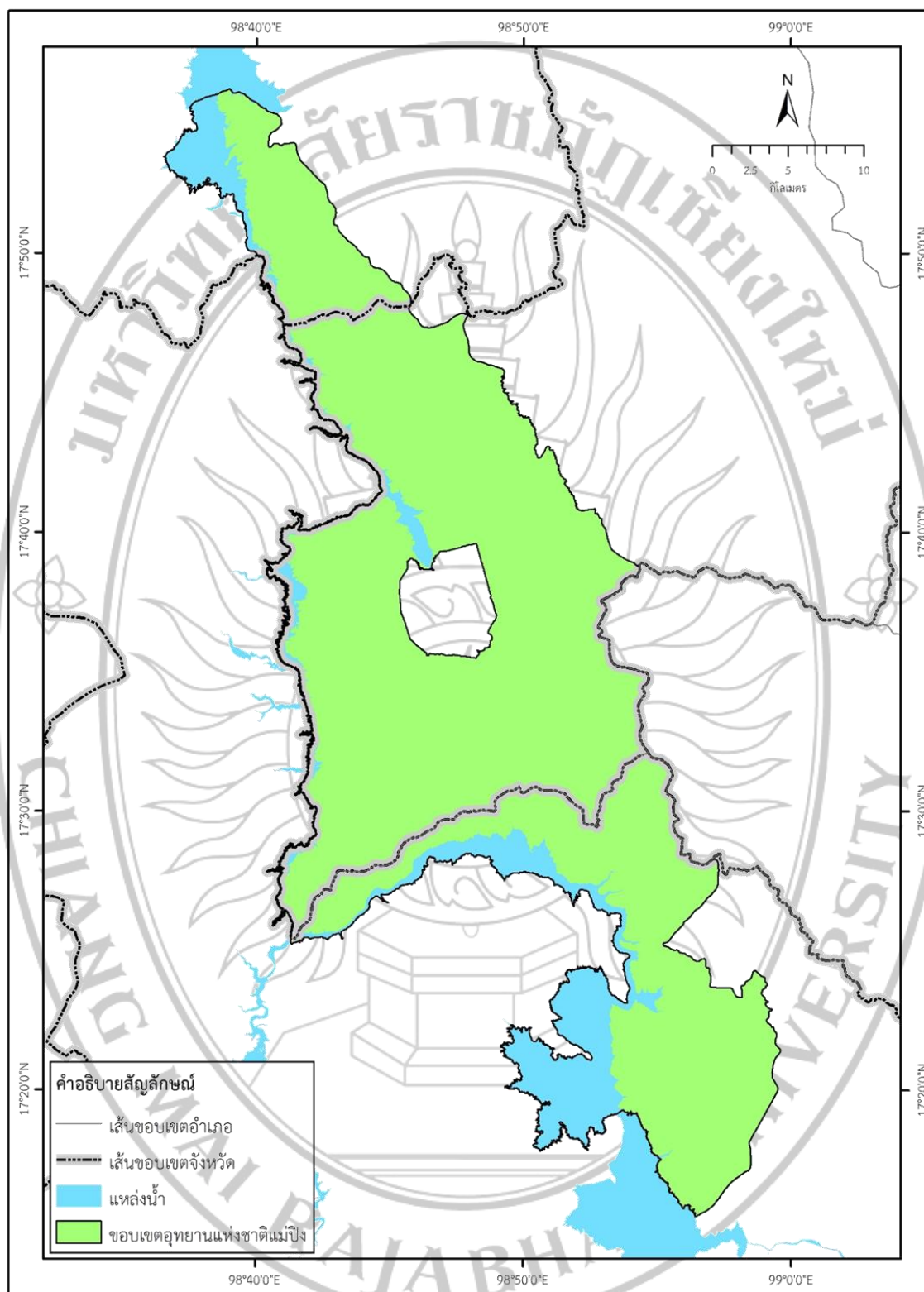
- 1) เพื่อจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง
- 2) เพื่อศึกษาการกระจายตัวและความหนาแน่นของสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง
- 3) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมกับแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตของพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง (ภาพที่ 1.1) ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 17 องศา 53 ลิปดา 17 พิลิปดาเหนือ ถึง 17 องศา 20 ลิปดา 48 พิลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 98 องศา 40 ลิปดา 20 พิลิปดาตะวันออก ถึง 98 องศา 57 ลิปดา 13 พิลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,003.75 ตารางกิโลเมตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน และอำเภอสามเภา จังหวัดตาก และมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอลี้และอำเภอแม่พริก จังหวัดลำพูน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอสามเภา จังหวัดตาก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอสามเภา จังหวัดตาก

ภาพที่ 1.1 แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเพื่อศึกษาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า โดยจำแนกประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนี้ ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง แหล่งน้ำ ทุ่งหญ้า พื้นที่เกษตรกรรม และไร่ร้าง

การศึกษารูปแบบการกระจายตัวและความหนาแน่นของสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง เป็นการศึกษาปรากฏการณ์เชิงพื้นที่ โดยอาศัยข้อมูลร่องรอยสัตว์ป่าจากการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (SMART Patrol) ซึ่งพิจารณาการกระจายตัวและความหนาแน่นตามสถานที่ ชนิดของสัตว์ป่า และฤดูกาล

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมกับแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเป็นการนำข้อมูลการกระจายตัวของสัตว์ป่ามาทำการวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ระยะห่างจากแหล่งน้ำ ระยะห่างจากแหล่งโป่ง ระดับความสูง ความลาดชัน ทิศด้านลาด ระยะห่างจากถนน และระยะห่างจากแหล่งท่องเที่ยว

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

สัตว์ป่า หมายถึง ร่องรอยของสัตว์ป่าที่พบอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง ซึ่งได้จากการสำรวจ โดยศูนย์ควบคุมมาตรฐานการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (SMART Patrol Monitoring Center) สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1) ทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในปัจจุบัน
- 2) ได้ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เกี่ยวกับขอบเขตพื้นที่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และสัตว์ป่าในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามภารกิจของหน่วยงาน
- 3) ชุมชนและประชาชนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับวิถีชีวิตและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน